

Valtiovarainministeriö
Kunta- ja aluehallinto-osasto

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 22.11.2012

Lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta ym.

Lausuntonaan kuntarakennelakiluonnoksesta Valtimon kunnan valtuusto kunnioittaen toteaa seuraavaa:

Nyt käynnissä oleva kuntauudistus on jatkoa PARAS-hankkeelle. Valtimo kunta selvitti silloin yhdessä Lieksan, Nurmeksen ja Juuan kuntien kanssa 20 000 asukkaan yhteistoiminta-alueen muodostamista. Hanke kariutui valtion vapauttaessa Lieksan kaupungin ja Juuan kunnan pitkien etäisyyksien takia yhteistyövelvoitteesta. Nurmes ja Valtimo eivät saaneet 20 000 asukkaan kokonaisuutta kahdestaan syntymään. Mainittakoon, että 20 000 asukkaan raja syntyi aikanaan muussa yhteydessä ja jäi sitten elämään myös kuntauudistuksessa perustumatta mihinkään tutkimukseen ja on siten sattumanvarainen.

Valtimon kunnan aloitteesta esitettiin kuntaliitosneuvottelujen käymistä Juuan kunnalle sekä Lieksan ja Nurmeksen kaupungeille. Nurmes ja Valtimo selvittivät kuntaliitoksen syntyä vuoden 2013 alusta lukien. Tämä hanke kariutui toisen kunnan hylättyä kuntaliitossopimuksen.

Vuonna 2012 maakunnallisessa kuulemistilaisuudessa koskien virkamiestyöryhmän selvitystä Valtimon kunta esitti kannattavansa Nurmeksen, Lieksan, Juuan ja Valtimon yhteistä kuntaa. Päivitetty lyhennelmä seuraavana:

Kunnallishallinnon virkamiestyöryhmän numerot Valtimon kunnan kannalta ovat oikeat. Toteamus velattomuudesta pitää paikkansa, mistä johtuen kunta voisi velkaantua vielä helposti 5 – 10 miljoonaa euroa niin halutessaan esim. investointeihin. Työryhmä toteaa Valtimolla olevan tuloveroprosentin korottamisen tarvetta. Pitää paikkansa ja on helposti toteutettavissa, koska tuloveroprosentti on maakunnan halvin. Varallisuuttakin kunnassa löytyy. Kunnan hyvä talous ja sekin huolimatta siitä, että palvelut

ovat kunnossa, johtuu 1990-luvun alkupuolella tehdyistä ja siitä lähtien jatketuista kunnallispoliittisista linjauksista. Kunta lähti viime vuoden marraskuussa kuitenkin esittämään kuntaliitosneuvotteluja vuoden 2013 alusta tapahtuvasta kuntaliitoksesta Nurmeksen kaupungille, Lieksan kaupungille ja Juuan kunnalle. Nurmeksen kanssa neuvottelut kuntaliitoksesta ovat edenneet suunnitellusti, mutta liitos kaatui loppusuoralla toisen kunnan valtuuston käsittelyssä.

Työryhmä on esittänyt Pielisen Karjalaan yhden kaupunkikunnan perustamista. Ratkaisu on alueen kannalta tarkoituksenmukainen. Pelkästään Nurmeksen ja Valtimon liitos ei palvelujen turvaamis- mielessä vähänkään pidemmän ajanjakson mukaan tarkasteltuna tuo juurikaan ratkaisua. Ellei Pielisen Karjalaan saada yhtä kuntaa, tulee seuraavaksi parhaana ratkaisuna koko maakunnan kattava Joensuun kaupunki. Tällöin järjestyy myös ammattikoulutus ja erikoissairaanhoidon demokraattisella tavalla. Koko maakunnan kattavan Joensuun alle tulisi seutukunnittain rakentaa aluekuntalautakunnat tai -johtokunnat, joille annettaisiin myös euroja ja toimivaltaa. Alue-elimen puitteissa Pielisen Karjalakin voisi harjoitella todellista yhteistoimintaa ja yhteiseloa. Maakuntaliitosten tai maakunnallisen itsehallinnon puitteissa ei ole enää mahdollisuuksia järkipäiseen toimintaan.

Vaikka vapaaehtoisissa kuntaliitoksissa on kaikkia osapuolia tyydyttäviä elementtejä, pelätään aina reuna-alueille jäävien taholta peruspalvelujen ja lähipalvelujen siirtyvän yhdistettävän alueen keskuksiin. Pelko on perusteltu. Vaikka yhdistymissopimuksessa määriteltäisiinkin niin palvelujen säilyminen kuin investoinnit reuna-alueille, ei niiden toteutumisesta kuitenkaan ole mitään takeita. Myöskään kuntajakolaki ei anna tähän turvaa. Tilannetta tarkastellaan ristiriitatilanteissa sopimusoikeudellisten perusteiden pohjalta.

Kuten avioliittoon mentäessä myös yhdistymisneuvotteluja käytäessä kaikki näyttää auvoiselta. Jos verrataan avioliittoihin, niin avioliittosopimuksen tekee vuosittain noin 30 000 liittolaista. Vastaavasti eroja tapahtuu vuodessa noin 13 500. Näin ne sopimukset purkautuvat. Kuntaliitossopimuksissa ei purkamismahdollisuutta ole. Lainsäätäjä voisikin tehdä säännöksiä, joilla määrättäisiin, esim. hallinto-oikeuden kautta uusi kunta maksamaan sopimuksen rikkomistapauksissa ja sen jälkeisenä muutamina vuosina sakkoa määrä, jolla sopimusta on rikottu. Tämä saisi ainakin rikkojan miettimään.

Sopimusrikkomuksen sanktioiminen avaisi ainakin liitettävien kuntien osalta liitosneuvottelut laajalti. Merkillepantavaa on, että jos kunnan virkamies tekee esim. ympäristörikoksen, voidaan myös kunnalle määrätä yhteisösakko. Jos sen sijaan uusi kunta rikkoo sopimusta, joka koskee tuhansien etua, ei tämmöistä säädöstä ole. Kunnallinen itsehallinto ei kelpaa tässä asiassa verukkeeksi.

Paljon pelätään myös palvelujen karkaamista. Ja kyllähän ne karkaavat. Kun esimerkiksi viikonlopun ja juhlapyhien hammaslääkäripäivystys on keskitetty Joensuuhun ja Valtimo-Nurmes terveydenhuollon kuntayhtymäkin uhkasakon velvoittamana siirtyi tähän järjestelmään, on seurauksena ollut, ettei Valtimolta näinä kahtena kolmena vuotena ole käynyt kuin pari kolme asiakasta ko. päivystyksessä. Myös pelastuslaitosuudistus Joensuuhun vei Valtimolta niin palopäällikön, palomiehen ja kalustonhoitajan sekä juuri ostetun hienon pelastusveneeseen. Seuraava uudistus vuoden 2013 alusta vei kunnasta oman ambulanssin. Valtion paikallis-hallinnon uudistamisesta ja keskittämisestä on myös surkuhupaisia esimerkkejä.

Lopuksi voi kysyä, kun valtakunnallisen virkamiestyöryhmän selvitys ei anna siihen vastausta, niin mistä löytyvät ne 4,3 miljardin euron säästöt kuntauudistuksesta, joita viime eduskuntavaalien edellä useita kertoja kerrottiin. Laskelmathan ovat jossakin olemassa.

Valtimo kunta katsoo, ettei turhien selvitysten laatiminen ole enää tarkoituksenmukaista.

Valtimo kunta toteaa yleisesti kuntarakennelakiesityksestä, että

- esityksen kriteerit ovat vaikeaselkoisia ja tulkinnanvaraisia
- esitys on paljolti laadittu kuntaliitostavoitehakuiseksi
- alueelliset erityispiirteet, mm. pitkät välimatkat tulisi huomioida
- kuntarakennelaki tulisi säätää perustuslaillisessa lainsäätämisyjärjestyksessä
- vaikka kyseessä on äärimmäisen merkittävä lakiluonnos koko kunnallisen itsehallinnon historiassa, ei sen taloudellisia vaikutuksia ole pyritty arvioimaan. Ei ole pienintäkään viitettä siitä, että kuntauudistuksella saataisiin noin reilut 4 miljardia säästöä, mikä jo aikanaan lausuttuna kieli täydellisestä tietämättömyydestä kuntapuolen kustannuksista ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Valtimon kunta toteaa selvitysvelvollisuudesta, selvityspenusteista (ml. poikkeuspenteista) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä seuraavaa:

Selvityspenusteet ja niiden kriteerit perustuvat poliittisiin päätöksiin, eivät faktoihin ja tutkimustuloksiin. Selvitysvelvollisuutta ei pidä ottaa kuntarakennelakiin. Laki ei ole tarpeellinen, koska se tähtää kuntaliitosselvityksiin ja selvittäminen on pakkoselvittämistä, joka ei täytä kuntalähtöisen uudistamisen periaatteita. Selvitystyön tulisi koskea kuntien välistä yhteistyötä selkeänä vaihtoehtona kuntaliitoksille.

Valtimon kunta toteaa poikkeuspenteiden olevan oikeudenmukaiset.

Valtimon kunta toteaa lakiluonnoksen sisältämistä määräajoista ja menettelystä seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuudistus tulisi toteuttaa ensin ja saattaa loppuun ja vasta sen jälkeen pohtia tarvetta mahdollisille kuntauudistuksille.

Valtimon kunta toteaa valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta seuraavaa:

Valtioneuvosto ei saa päättää kuntajaosta esitettyssä muodossa, jos kunta ei ole erityisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. Perusteluina todetaan, että kunnilla on itsemääräämisoikeus ja että lähipalvelut tulee turvata. Valtimo kuuluu toiseksi suurimpaan syrjäisyysluokkaan.

Valtimon kunta toteaa yhdistymisavustuksien ehdoista ja määrästä seuraavaa:

Yhdistymisavustusten ehdot ja määrä ohjaavat selkeästi suuriin yksiköihin. Tarkastelu tulisi ulottaa myös jo toiminnassa oleviin yksiköihin ja niiden tehokkuuteen. Yhdistymisavustuksissa ei ole huomioitu pitkiä välimatkoja ja niiden kustannuksia kasvattavaa vaikutusta. Valtimon kunnan mielestä tämä ei mahdollista asukkaiden tasa-arvoista kohtelua.

Valtimon kunta toteaa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti seuraavaa:

Laajan perustason edellyttämästä 50 000 väestömäärästä tulisi voida poiketa Pielisen Karjalan alueella pitkien välimatkojen ja

harvan asutuksen vuoksi, jolloin sote-alueen väestömääräksi tulisi noin 28 000. Toissijaisesti sote-alueen tulee kattaa koko Pohjois-Karjala ja sote-alueen hallinto tulee järjestää kuntayhtymämallin pohjalta.

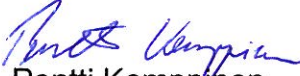
Sote-alueen rahoituksen tulee perustua per capita periaatteeseen ja myös valtio tulee velvoittaa lainsäädännöllä rahoittamaan toimintoja.

Lähipalvelut tulee turvata jokaisen nykyisen kunnan alueella.

Vapaa liikkuvuus palvelujen saantiin sote-alueen ulkopuolelle tulee mahdollistaa.

Erva-alueen omistajiksi tulisi määritellä yksittäiset kunnat myös sote-mallissa.

Valtimolla 5.3.2013

Pentti Kemppinen
kunnanjohtaja